

MILLIY VALYUTA BARQARORLIGI VA UNING XALQARO SAVDOGA TA'SIRI.

SamISI o'qituvchisi

Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich

SamISI talabasi

Ahmatova Muxlisa Ahmat qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada milliy valyuta barqarorligining xalqaro savdoga ta'siri tahlil qilinadi. Valyuta kursining o'zgarishi eksport va import jarayonlariga, shuningdek, ichki iqtisodiyotga qanday ta'sir ko'rsatishi keng yoritilgan. Barqaror milliy valyutaning ahamiyati va uni saqlab qolishning usullari iqtisodiy nazariya va amaliyot misolida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: milliy valyuta, valyuta kursi, xalqaro savdo, eksport, import, iqtisodiy barqarorlik, inflatsiya.

Annotation. This article examines the impact of national currency stability on international trade. It highlights how exchange rate fluctuations affect export and import processes and the domestic economy. The significance of maintaining a stable national currency is explored through examples from economic theory and practice.

Keywords: national currency, exchange rate, international trade, export, import, economic stability, inflation.

Аннотация. В статье рассматривается влияние стабильности национальной валюты на международную торговлю. Анализируются последствия колебаний валютного курса для экспорта, импорта и внутренней экономики. Подчеркивается важность поддержания стабильности национальной валюты на основе экономической теории и практики.

Ключевые слова: национальная валюта, валютный курс, международная торговля, экспорт, импорт, экономическая стабильность, инфляция.

Kirish.

Milliy valyuta har qanday mamlakat iqtisodiyoti uchun asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlardan biridir. Valyutaning barqarorligi nafaqat ichki iqtisodiy muvozanatni saqlashda, balki xalqaro savdo munosabatlarini rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda iqtisodiy globallashuv jarayonlari jadal rivojlanib borayotgan bir paytda, milliy valyutaning kursi iqtisodiy barqarorlikning asosiy omili sifatida namoyon bo'lmoqda. Valyutaning o'zgaruvchanligi eksport, import, investitsiya oqimlari va xalqaro hamkorlik kabi muhim iqtisodiy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xalqaro savdo jarayonlarida valyuta kursining barqarorligi eksport qiluvchilar va import qiluvchilar uchun moliyaviy xavflarni kamaytiradi. Eksportchilar uchun barqaror valyuta bozor ishonchini oshiradi, shuningdek, xorijiy xaridorlar uchun raqobatbardosh narxlarni taklif qilish imkonini beradi. Import qiluvchilar esa barqaror valyuta tufayli mahsulotlar va xomashyo narxining oshib ketishidan himoyalanaadi. Valyuta kursining haddan tashqari tebranishi esa iqtisodiyotning turli sohalariga, xususan, savdo balansiga va ichki bozordagi narxlar barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy qism.

Milliy valyutaning barqarorligi: Milliy valyuta barqarorligi — bu valyutaning qiymati vaqt o'tishi bilan nisbatan o'zgarmas bo'lishi yoki doimiy pasayish xavfi yo'qligini anglatadi. Barqaror valyuta inflatsiyani kamaytirish, ichki bozorni rivojlantirish va xalqaro investorlarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega. Milliy valyuta barqarorligi iqtisodiyotning eng asosiy

elementlaridan biri hisoblanadi. U nafaqat ichki savdo va investitsiyalarni, balki xalqaro iqtisodiy aloqalarni ham belgilaydi. Barqaror valyuta mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshiradi va xorijiy investorlar uchun ishonchli muhit yaratadi. Valyutaning barqarorligi, odatda, iqtisodiy omillar, jumladan, inflatsiya darajasi, markaziy bankning siyosati, tashqi savdo balanslari va xalqaro kredit reytinglari bilan bog'liq.

Barqaror valyutaga ega bo'lgan davlatlar iqtisodiy inqirozlarni yengilroq boshdan kechiradi. Masalan, Shvetsiya va Kanada valyutalari barqarorligi tufayli global moliyaviy inqiroz davrida iqtisodiy tanazzulga nisbatan kamroq sezgir bo'lgan.

Valyuta kursining xalqaro savdoga ta'siri. Eksportga ta'siri: Milliy valyutaning qadrsizlanishi (devalvatsiya) eksport qiluvchi korxonalarga qo'shimcha ustunlik beradi, chunki xorijiy xaridorlar uchun milliy valyutada ifodalangan mahsulotlar arzonroq bo'ladi. Bu esa eksport hajmining ortishiga olib keladi. Masalan, 1997-yilda Janubiy Koreyada valyutaning qadrsizlanishi avtomobil va texnika eksportining tezkor o'sishiga sabab bo'lgan.

Ammo valyutaning haddan tashqari qadrsizlanishi salbiy oqibatlarga ham olib kelishi mumkin. Import qilinadigan xomashyo va texnologiyalarning narxi oshishi ichki ishlab chiqarish xarajatlarini ko'paytiradi, bu esa mahsulot narxlarining oshishiga olib keladi.

Importga ta'siri: Milliy valyutaning qadrsizlanishi import narxlarini oshiradi, bu esa inflyatsiya jarayonlarini tezlashtirishi mumkin. Bu holat, ayniqsa, xomashyo va yoqilg'i kabi strategik tovarlarni import qiluvchi davlatlar uchun muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, 2022-yilda Turkiya lirasining qadrsizlanishi tufayli mamlakatda oziq-ovqat va energiya narxlari keskin oshgan.

Barqaror valyuta kursiga ega bo'lgan davlatlarda esa import jarayonlari uzluksiz davom etadi. Masalan, Shveysariya frankining barqarorligi mamlakatni dunyodagi eng yirik importchilar qatorida ushlab turadi.

Barqaror milliy valyutaning ahamiyati: Barqaror valyuta davlat iqtisodiy siyosatining samaradorligini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlardan biridir. Quyidagi jihatlar barqaror milliy valyutaning ahamiyatini yanada ochib beradi:

Ishonchli investitsiya muhiti yaratadi: Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda milliy valyutaning barqarorligi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Valyuta kursining keskin o'zgarishlari xorijiy investorlarning ishonchini pasaytiradi.

Ichki bozorda narxlarning barqarorligini ta'minlaydi: Valyuta kursining barqarorligi ichki bozorda inflyatsiya darajasini nazorat qilishga yordam beradi.

Xalqaro savdo munosabatlarini mustahkamlaydi: Barqaror valyuta xalqaro savdo shartnomalarining barqarorligini ta'minlaydi va eksportchilar hamda importchilar uchun moliyaviy xavflarni kamaytiradi.

Valyuta kursini boshqarish usullari: Milliy valyuta kursini boshqarish iqtisodiy barqarorlikka erishishda muhim ahamiyatga ega. Quyida asosiy usullar keltirilgan. Markaziy bankning intervensiyalari: Markaziy bank milliy valyutani barqarorlashtirish uchun valyuta bozoriga bevosita intervensiya qiladi. Masalan, AQSh Federal Rezerv Tizimi valyutalar kursiga ta'sir ko'rsatish uchun yirik miqdordagi xorijiy valyutalarni sotib oladi yoki sotadi.

Pul-kredit siyosati: Pul-kredit siyosati vositalari (foiz stavkalarini o'zgartirish, pul massasini boshqarish) orqali valyuta kursining o'zgaruvchanligini kamaytirish mumkin. Masalan, Yaponiyaning past foiz stavkalari iqtisodiy barqarorlikni saqlashga yordam berdi.

Xorijiy valyuta zaxiralarini ko'paytirish: Markaziy bankning xorijiy valyuta zaxiralari ko'p bo'lsa, valyuta kursini nazorat qilish imkoniyatlari oshadi. Misol uchun, Xitoy 2020-yilda o'zining xorijiy valyuta zaxiralarini oshirish orqali yuan kursini barqarorlashtirgan.

Valyuta kreptini joriy etish: Ba'zi davlatlar valyuta kreptini (katta valyuta zaxirasi bilan qoplangan valyuta kursi) joriy etish orqali barqarorlikka erishadi. Masalan, Saudiya Arabistoni riyalini AQSh dollariga bog'lash orqali valyuta kursining o'zgaruvchanligini minimal darajada ushlab turmoqda.

O'zbekistonning milliy valyutasi va xalqaro savdoga ta'siri: O'zbekiston so'mining barqarorligi xalqaro savdo hajmi va investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekiston valyutasi liberallashtirilgani natijasida xorijiy investitsiyalar ko'lami oshdi. 2023-yilda valyuta kursining nisbatan barqarorligi eksport qiluvchilar va tadbirkorlar uchun qulay sharoit yaratdi.

Shu bilan birga, so'm kursining haddan tashqari qadrsizlanishi import qilinadigan mahsulotlar narxining oshishiga olib kelgan. Masalan, energetika va oziq-ovqat mahsulotlari narxining oshishi inflyatsiya darajasini tezlashtirdi. O'zbekiston hukumatining pul-kredit siyosati valyuta kursini nazorat qilishga qaratilgan bo'lib, 2024-yil uchun inflatsiyani 8-9% oralig'ida ushlab turish rejalashtirilmoqda.

O'zbekistonning xalqaro savdo bo'yicha asosiy sheriklari — Rossiya, Xitoy, Qozog'iston va Turkiya kabi davlatlar bilan savdo hajmi milliy valyuta kursining barqarorligiga kuchli bog'liqdir.

Xulosa.

Milliy valyuta barqarorligi mamlakat iqtisodiy barqarorligi va xalqaro savdo faoliyatining samaradorligini ta'minlashda asosiy omillardan biridir. Valyuta kursining barqarorligi xalqaro savdo munosabatlarini mustahkamlashga,

eksport hajmini oshirishga va xorijiy investorlar uchun ishonchli iqtisodiy muhit yaratishga yordam beradi. Shu bilan birga, import jarayonlari uchun ham barqaror valyuta narx oshishidan himoya sifatida xizmat qiladi.

Umuman olganda, barqaror milliy valyuta xalqaro savdoning barqaror o'sishini ta'minlashda, iqtisodiyotda muvozanatni saqlashda va aholi turmush darajasini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, valyuta siyosatini puxta rejalashtirish va amalga oshirish mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy strategiyasining ajralmas qismi bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Mishkin F. S. "Pul, kredit va moliya bozorlari," 2020.
2. Krugman P., Obstfeld M. "Xalqaro iqtisodiyot nazariyasi va siyosati," 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari, 2023.
4. IMF (Xalqaro Valyuta Jamg'armasi) iqtisodiy tahlil materiallari, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy islohotlar to'g'risidagi qonunlar to'plami, 2023.